

Pesach: Potency of Prayer

Pesach 5774

מתנת מאמרי הכנה לליל הסדר חיים

1
מז

2a

וַנִּצְעַק We cried out to HASHEM, the God of our fathers; and HASHEM heard our voice and saw our affliction, our burden and our oppression.³

מאמר 1

ונצעק אל ה'

26

We cried out to HASHEM, the God of our fathers — as it says: It happened in the course of those many days that the king of Egypt died; and the Children of Israel groaned because of the servitude and cried; their cry because of the servitude rose up to God.¹

HASHEM heard our voice — as it says: God heard their groaning, and God recalled His covenant with Avraham, with Yitzchak, and with Yaakov.²

לא זכו ישראל ליגאל אלא על ידי תפלה

בזמן שהוציאנו הקב"ה ממצרים באותות ומופתים, ולימד אותנו באופן גלוי כל יסודות האמונה, שהוא המחדש, ומשגית, כל יכול, שליט בכל, ואין מעכב בידו (עי' רמב"ן סוף פרשת בא), לימד אותנו גם יסוד אחר, שהוא אחד מהעיקרים - האמונה שהבורא יתברך שמו לו לבדו ראוי להתפלל ואין לזולתו ראוי להתפלל, והקב"ה שומע לתפילתו, שהרי רק על ידי תפלה זכו ישראל ליגאל.

3

R. Gschei Lev - R. Nissel.

Ramban⁷⁸ adds that when two hundred and ten years of slavery had passed and the time of redemption had arrived, Klal Yisrael was no longer worthy of redemption. Nevertheless, because of their excessive crying, Hashem accepted their prayers

* and took them out of Egypt. In other words, the power of prayer superseded their lowly status and precipitated the process of geulah.

וכן מצינו בפרשת ודוד ביכורים (כי תבא כ"ו, ה"ז) ארמי אובד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט ויהי שם לגוי גדול עצום ורב. וירעו אותנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה. ונצעק אל ה' אלקי אבותינו וישמע ה' את קולנו וכו'. בפרשה זו הורה לנו התורה בקיצור איך צריכים לספר ביציאת מצרים, ובה הדגישה התורה שתחילת הגאולה לא היתה רק במה שהתפללו אל ה', ועל ידי התפלה זכו לגאולה כמו שכתוב וישמע ה' את קולנו.

שם דרך

4

ונצעק אל ה' אלקי אבותינו וישמע ה' את קולנו וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו

נראה להוסיף ביאור, דהנה לשון זה "וישמע ה' את קולנו" מצינו בפרשת חקת: "וירדו אבותינו מצרימה ונשב במצרים ימים רבים וירעו לנו מצרים ולאבותינו, ונצעק אל ה' וישמע קולנו וישלח מלאך ויצאנו ממצרים" (במדבר כ, טו-טז). ופרש"י שם: "וישמע קולנו, בברכה שברכנו אבינו הקול קול יעקב שאנו צועקים ונענים". וכן יעו"ש במש"כ (שם פסוק יח) "פן בחרב אצא לקראתך", וז"ל: "אתם מתגאים בקול שהורישכם אביכם ואמרתם ונצעק אל ה' וישמע קולנו, ואני אצא לקראתכם במה שהורישני אבי ועל חרבך תחיה". ומבואר בזה שיש לעם ישראל חביבות מיוחדת לפני אביהם שבשמים, שאפילו "קול" תפילתם כבר נשמע, כתינוק המתחנך בבכיה לאמו - והשורש לחביבות זו נקבע בברכת יצחק ליעקב "הקול קול יעקב" (בראשית כז, כב).

הרי לנו כמה חשוב וחביב "קול יעקב" לפני הקב"ה. ואם בכלל הבריאה נאמר (תהלים קמה, יח) "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת", זהו דוקא כאשר קוראים באמת, לא כן אצל בנו בכורו ישראל, שדי בקול תחנוניו, וזכו להתרומם לדרגה עליונה זו מברכת יצחק אבינו שאמר הקול קול יעקב.

6 וישמע אלקים את נאקתם

כתב הרמב"ן עה"פ (שמות ג, יג-יד) "ואמרו לי מה שמו מה אמר אלהם, ויאמר אלקים אל משה אהי-ה אשר אהי-ה גוי, וז"ל: "והנה ענהו האלקים אהי-ה אשר אהי-ה, אהיה עמכם בצרה זו ואהיה עמכם בצרות אחרות וכו' (עי' הגמ' ברכות ט, ב). והכוונה להם בזה כי משה אמר לפניו ית' ואמרו לי מה שמו, (ר"ל מה אומר להם אות) שגיגד להם השם שיורה הוראה שלמה על המציאות ועל ההשגחה. והקב"ה השיבו למה זה ישאלו לשמי, אין להם צורך לראיה אחרת, כי אהיה עמהם בכל צרתם יקראוני ואענם, היא הראיה הגדולה שיש אלקים בישראל קרובים אלינו בכל קראינו אליו ויש אלקים שופטים בארץ, יעו"ש היטב. ומבואר בדבריו, שהאות שנתן הקב"ה למשה רבנו שימסור לבני ישראל אם יבקשו "הוראה שלמה על המציאות וההשגחה" - הוא כח התפילה, והיינו שעל ידי זה שיקראו ויזעקו אל ה' והוא יענם, תהיה ראיה ברורה ומוחשית למציאות ה' והשגחתו.

ובתוספת ביאור, מהות התפילה היא הכרה במציאות ה' והשגחתו, וכמו שרואים מתוכן כמה מהלכות תפילה, שיסודם - להמחיש העמידה לפני ה' כמציאות ממשית, ומכאן זה יש בתפילה תורה עמוקה המלמדת מציאות ה'

דוקא הזעקה הנוראה מחמת קושי השעבוד, היא היתה תחילת הגאולה וסיבתה!

שכן באמת הלא נגזר על בני ישראל בברית בין הבתרים להיות במצרים ארבע מאות שנה, ולמעשה היו רק כמנין רד"ו, כיון שהקב"ה ברחמיו חישב את קושי השיעבוד וגדל הצרות ב"איכות" - במקום אורך הזמן ב"כמות".

ומעתה נמצא, שקושי השיעבוד הנורא שהוביל לזעקה המרה - הוא הוא שגרם למחר את יציאתם של בני ישראל ממצרים, והוא שהחיש את הגאולה!! ואם כן תהליך היציאה של בני ישראל ממצרים התחיל בעצם בקושי השעבוד המתואר בתורה בפרשת שמות!!

ומכאן לימוד נפלא, שלפעמים אדם חי בצרה מתמשכת, והוא עומד ומעטיר בתחנונים לפני ה' ומצפה שיפסקו צרותיו, אך אדרבא, מרגע שהתפלל - גדלות צרותיו ומעמיקים ייסוריו יותר ויותר, והוא מתמרמר בלבו ואומר: הנה, לא הועלתו בתפילתי מאומה...

~

אכן מכאן למדנו - שההיפך הוא הנכון!

• יתכן ומשמים מרבים את ייסוריו ומקשים עליו את צרותיו דוקא מכיון שתפלתו נשמעה, ולפיכך ממחרים ליסרו ב"איכות" כדי להושיעו ב"כמות"!

כי מחמת קושי ייסוריו יוכלו להקדים את ישועתו מהר, ונמצא שעל ידם הוא ניצול מגזר הדין הארוך שנגזר עליו!! אם אך יתאזר קצת בסבלנות ויתחזק באמונה - יבין שאין לו על מה להתמרמר...

ii ויזעקו, ותגל' שועתם

בני ישראל הנו במצב שהיו קרובים למ"ט שערי טומאה, ומ"מ רואים אנו שחפילתם ותקבלה ור' נעתר לשוועתם.

עלינו ללמוד מכאן לקח גדול: גם אם יהודי מרגיש עצמו, חלילה, משוקע ומתועב מהעבירות שבידו, מ"מ ידע נאמנה אם יתפלל ה' ישמע תפילתו!

כאשר יהודי זועק ומתחנן לפני הקב"ה על צרה שבאה עליו וכדו', עליו להוסיף לתפילה גם שינוי כלשהו במעשים שלו.

• זוהי בחינת "מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסערו", כלומר אל תסתפק בתפילה לבד, שהמתפלל כל היום ורק מעתיר בתחנונים, צועקים אליו מן השמים: "ויסערו" - תזוז משהו! תעשה איזה דבר! בידך הוא! האידך ומה? שבור את הטבע שלך! תוסיף זכויות.

12 From Bridge to Freedom - R. Twerski

We believe that God listens, and that He hears our prayers. Why He does not respond immediately and allows our anguish to continue is known only to Him. It is a serious mistake to assume that if God does not answer our prayers immediately it is because He is not listening. God always listens. We believe that God is the ultimate manifestation of kindness and is not sadistic. He does not withhold anything from us for any reason other than because in His infinite wisdom, which is unfathomable to the human mind, He knows it is somehow to our advantage.

• The many miracles of the Exodus which attest to Divine intervention should reinforce our faith. "Behold, the Guardian of Israel does not slumber nor sleep" (Psalms 121:4). God always listens and He responds in the manner which He perceives as best.

עשה רקם - פ' ב'

"ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים מן העבדה וישמע אלקים את נאקתם ויזכר אלקים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב".¹⁶

ופשוטם של מקראות מוכיח שגאולתם של ישראל באה בזכות תפילתם "וישמע אלקים את נאקתם ויזכר אלקים" ומפליא הדבר שכן הקב"ה אמר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים:

"ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה".¹⁷

ומעתה אם כלו הארבע מאות שנה, הרי הגיע זמן גאולתם. ואם לא כלו עדיין שנות הגלות, איך מה תועיל תפילתם?

אכן "תפילה צריכה לכל" כי גם כשהקב"ה גזר ארבע מאות שנה, הנה התורה לא ביארה ממתי יחלו הד' מאות שנה, אם מזמן ברית בין הבתרים, אם מזמן לידת יצחק (כפי שאכן היה), אם מזמן גלותם בפועל, שכן דבר זה

הניח הבורא מראש כי יהא זה תלוי בתפילתם של ישראל, ובבקשתם ממנו. ואכן יתכן כי לו ישראל לא היו זועקים אל ה', או אז היה מתחיל מנין גאולתם מזמן גלותם בפועל. ואילו היו מרבים להתפלל, או אז היה מתחיל מנין גאולתם, עוד קודם לכן, מזמן ברית בין הבתרים.¹⁸

וזהו פשר דברי הרמב"ן בפרשת ברית בין הבתרים:

"כי גר יהיה זרעך - זה מקרא מסורס, ושיעורו כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ארבע מאות שנה ועבדום וענו אותם, ולא פירש כמה ימי העבדות והעינוי".¹⁹

9 ויש להתפלא מדוע אכן ניתן לנו מקרא מסורס, ולא דבר דבור על אופניו אמנם תורף ביאורו שאכן התורה השאירה את המקרא בצורה כזו שאנו נפרש ע' תפילתנו את הפסוק, כמה יהיו ימי העבדות, וכמה ימי הגירות.²⁰ הן כך אמרו חז"ל:

"כשנאלו ישראל ממצרים לא נאלו אלא מתוך חמישה דברים. מתוך צרה דכתיב 'ויאנחו בני ישראל', מתוך תשובה דכתיב 'ותעל שועתם'... ומתוך הקץ דכתיב 'ידע אלקים'".²¹

הא למדנו שזה גורם בגאולתן של ישראל, התפילה והזעקה מחד, והקץ מאידך, שכן התפילה היא אשר פירשה את מועד הקץ. כי אף שהקב"ה מבטיח דבר מה, אך יוכל האדם לזכות בזה בעתו ובזמנו, רק ע"י תפילותיו ותחנוניו.

"ואף לעתיד לבוא אין נגאלים אלא מתוך חמישה דברים מתוך צרה, מתוך תשובה, מתוך רחמים, מתוך זכות אבות ומתוך הקץ".²²

ויועקו, ותעל שועתם אל האלקים

באור החילוק בין זעקה לשוועה

* בזה"ק איתא שחלוק ענין שוועה מזעקה, ששוועה זו תפילה ע"י דיבור וזעקה היא התפרצות של בקשה בלי מילים. וכתב שם בזה"ק ששוועה יכולה לחזור ריקם, אבל זעקה לא!

ביאור הענין נראה כך: שוועה היא תפילה שצריכה לעלות למעלה, ויתכן שיהיו מפרעים בדרך שלא יתנו לה לעלות, ועי"ז לא תתקבל התפילה. אבל זעקה אינה צריכה לעלות למעלה כלל. כי על מצב כזה נאמר: "עמו אנכי בצרה" (תהלים צא, טו) - בעת צרה הקב"ה נמצא, כביכול, בלבו של האדם ואין צורך שתפילתו תעלה למעלה. לכן אין אפשרות שזעקה תחזור ריקם.

* למדנו מכאן יסוד גדול. אדם אינו צריך לחפש את קירבת התפילה מרחוק, אלא בתוך לבו מונח הכל. לבו של אדם בנוי להתקרבות של תפילה, ורק אם נפגם הלב ויש בו דברים אחרים צריך לחפש את אותה קירבה באופנים אחרים.

וישמע אלקים את נאקתם

14

התועלת שניתן להפיק מאנחות ונאקות

פירש"י: "נאקתם - צעקתם". ונראה שנאקה אינה לשון תפילה בעיקרה, אלא בעצם היא לשון גניחה וצעקה מרוב יסורים, שהרי לא כתוב ש"נאקו אל ה'", אלא "וישמע אלקים את נאקתם". כי הנאקה היא צעקת אנחה והמיה מרוב צרה, כאדם הנואק מעבודת פוך או צרות מרובות או יסורים גדולים. ואפילו כשהוא יחיד ואין לו למי לצעוק, צועק הוא מפני שבטבע הוא כך שכשצר לו לאדם מאוד הוא נאנח ונאנק. וכן משמעות הפסוק "נאקת חלל לפניו" (יהושע ל, כד).

* ואמנם, חז"ל באומנם לנו שזוהי לשון מלשונות התפילה גילו לנו ש"שמע אלקים את נאקתם" מפני שנאקו אל ה'. ובה נתגלה לנו יסוד גדול בעבודת התפילה וכשאר עבודות ה', שנאקה, שהיא דבר טבעי ובעצם רק נאקת כאב, אעפ"כ יכול האדם לכון אותה שתהיה אל ה', שצעקה גדולה זו תהפך לתפילה ולבקשה, כאדם המביא כאבו וצרתו אל חבירו.

הנה רואים אנו שהטביע הקב"ה בטבע הבריאה שמי שיש לו יסורים צועק בעל כורחו ושלא מרצונו, וכמעט לא יוכל האדם לעצור את עצמו מזה, וכמו רכבות דברים שהטביע הקב"ה באדם ובכל ברייתו לשומרם מנזק, כך גם תכונה זו לצעוק בעת צרה עניינה שעי"ז יכמרו רחמיהם של השומעים את הצעקה ויחושו לעזרתו.

* אך בעומק הענין נראה, שבאמת כל צעקה שבעולם במציאותה האמיתית היא צעקת תפילה, שהרי כאשר חסר למישהו דבר-מה או כואב לו, הרי במציאות מהות הצעקה היא למי שהאומר והשלווה שלו שישפיע עליו למלאות חסרונו. ואעפ"כ שלא תמיד יודע הצועק מיהו ומהו המקור הזה, אבל בטבעם של דברים פעולה זו במהותה היא כמיהה למקור הטוב והשלמות - בורא עולם ב"ה. נמצא שכל צעקה בעולם במהותה האמיתית היא פעולה של תפילה, וזה אשר שם הקב"ה בטבע כל בריה להצילה ולרפאותה, שכאשר היא צועקת הקב"ה חש לעזרתה, שהרי בעצם כל הצעקות אליו הם.

* לכן, בעת אשר האדם בצער ויוצאים ממנו בעל כורחו אנחות ונאקות, עליו לבין ולהקדיש צעקות אלו, שבין כך יוצאות, אל ה' שיחלצו מצרותיו, שהרי באמת ובעומק מציאותן היא געגועים וכיסופים ובקשות ישועה מהקב"ה.

התנוצצות אל ה', על כל מיני ישועות של ה' יתברך לאדם יש בעתה ואחישנה, וכו' - אחישנה, לא זכו - בעתה ובעתה - היינו כשכבר חסר לו הדבר והוא צמא ומשתוקק ונצרך לה [וכן הוא בעתה לענין ביאת משיח כאשר יהיו הכל צמאים לישועתו ולא יהיה שום עצה אחרת לישועת ישראל, ומוכן למשכיל כמה מאמרי רז"ל בזה] ואחישנה היינו טרם יקראו, שמקדים רפואה למכה¹ וזה שרמו רבא לר' עילש (כבא בתרא קל"ג:) כמה שקרא עליו בעתה אחישנה², רצה לומר שלא זכה לאחישנה, אבל בעתה - לזה זוכה כל נפש מישראל, אף הלא זכה, שבעתה מומין לו ה' יתברך הישועה. ואם יראה שאין מומין - זה לאות שעדיין אין צריך לה ויוכל להיות בלחה.

(צדקת הצדיק אות ג')

* תנ"י ואנחנו בני ישראל מן העבודה. כך היא מדרשו יתברך, בעת שרוצה להושיע או נתן בלב אותו אדם לצעוק לו. וזה טעם (ברכות ל"ד:) אם שגורה תפילתי כפי יודע אני שהוא מקובל - שכאשר היא פועלת או היא שגורה ושלוותה התפלה לפיו מאת ה' יתברך, ואז ויאנחו מן העבודה ותעל שרעתם³ וגו'.

(צדקת הצדיק אות ר"ו, עיי"כ¹)

94 ♦ נתיבות החסידות

16

וזהו שאמרו בזה"ק הקדוש, שבמצרים היה הדיבור בגלות, שלא יכלו לדבר הדיבור בדחילו ורחימו כראוי. ולזה נקרא 'פרעה' אותיות 'פה רע', שכל מגמתו היה להביא דיבור פיהם אל רע, שהוא הסטרא אחרא. וזה שאמר משה (שמות ד י) 'כי כבד פה וכבד לשון אנכי ואיך ישמעני פרעה', שהרי הגאולה העיקרית הוא להוציא הדיבור מהגלות שהוא עתה בהגלות - אם כן, "איך ישמעני פרעה" שאוכל לגאלם על ידי דיבורי אליו, מאחר שהדיבור הוא בהגלות תחת ידו. (ה'איתא תפלה')

128 / WORLDMAK

R. Taty

n

In the physical structure of the body, there is a manifestation of this idea of connection which is inherent in the power of speech. It is no accident that the voice is produced in the neck. Voice is the root of speech, the power of connecting worlds; the neck is that part of the human form which connects head and body, the higher and lower domains. The body always reflects its spiritual roots.

This parallel goes further. If we look more closely, we note that the voice is produced in the throat, which is at the front of the neck. The deeper tradition states that the front of a structure represents its positive power; the back represents its lower, or fallen, aspect. The front of the body in general represents positivity - the face is a feature of the front, not the back. Human relationship is possible when people face each other and difficult when they turn their backs. The back is blind, impersonal, and it is the location of offensive excretion. These things are all exquisitely specific features of the human pattern.

Now we note that the front of the neck contains the organ of voice production; the back of the neck is silent. In

fact, the deeper wisdom states that the front of the neck, or throat, is identified with Moshe Rabbenu - after all, Moshe is the voice of Torah; Hashem speaks through Moshe's throat. "The Divine Presence speaks from Moshe's throat." The same sources state that Moshe's arch-enemy, Pharaoh, is represented by the back of the neck - he is the one who strives for the opposite of that which Moshe Rabbenu wishes to achieve; Pharaoh's goal is to keep the Divine voice out of the world, to silence the voice of the spiritual. Moshe Rabbenu's task is to achieve connection, the ultimate connection of spiritual and physical worlds; Pharaoh's work is to separate those worlds. Arch-enemies indeed. And the letters of the word פרעה "Pharaoh", when reversed, spell הערף "ha'oref", the back of the neck!

Pi-hahiroth, between Migdol and the sea, before Baal-zephon; you shall encamp opposite it, by the sea. ³ Pharaoh will say about the Children of Israel, 'They are confined in the land, the Wilderness has locked them in.'

20 Saperstein - Edmonly Rashi

3. *Mechilta*. If the Torah makes a point of mentioning the location of the encampment, there must be some significance to it (*Gur Aryeh*). The original name was, "Pithom," is a contraction of *Pithon*, "closed mouth." The name signified the tightly sealed borders of Egypt, from which no slave could escape. Now that Israel has gone free, it is called *Pithon*, "the mouth of freedom" (*Mizrachi*).

149

הגדת גדולי תנועת המזרח

ויזעקו ותעל שועתם

ביאר הגר"י ירחם הלוי ממיר צ"ל: כל זכית ישראל בהתגלות יציאת מצרים, השיגו וכו' על ידי הייצעקו. זאת אומרת, שהתגלות יציאת מצרים - שהיא התשועה הכי גדולה, שהוא כל ענינו של ה"להיות לך לאלקים" ² "להיות לו לעם נחלה" ³ - נולדה ויצאה על ידי צעקתם לה' בצר להם, שהוא קריאת שמו יתברך. שווה מהותה של תפילה, כענין "ויקרא בשם ה'", כמו שתרגם אונקלוס פסוק זה "וצלי בשמא דה'". וענין קריאת שם ה' צריך להבין פשוט שכמו שאדם קורא ומבקש לחבירו שיבוא, כן הוא בקריאת שם ה'. וכשאנו קוראים בשם ה', מיד חל במקום זה שמו יתברך, כרכתיב "בכל המקום אשר אזכיר את שמי, אבוא אליך וברכתיך" ⁶, וכל הישועות וההצלות שיכולים להשיג, אנו משיגים רק על ידי ביאת שמו יתברך, כי שם ה' הוא מקור כל ההצלות והוא מקור הישועה.

ורואים אנו מדברי המדרש דבר חדש בענין תפלה מתוך השעבוד, ראנו רגילים להבין שדרכה של תפלה הוא משום הצרות, שכשאנו סובלים ומצפים לתשועה ה' מתפללים אנו על זה. ואם כן, לפי זה יותר נוח היה לאדם שלא לסבול ולא להתפלל, כיוון שענין התפילות הוא רק בכדי להיפטר מהצרות. ומתוך דברי המדרש רואים שאינו כן, וכל הצרות והיסורים שסבלו היה בכדי שיתפללו לה' וישועם. וטעם הדבר, שהישועה איננה הסרת הצרה, אלא היא התגלות אלקות שבאה בעקבות הקריאה בשם ה' שנולדה ויצאה מתוך הצרה. ובלי הצרה לא הייתה אפשרות הקריאה בשם ה', ולא היה זוכה לאורו עזר אלקי. ונמצא לפי זה, שענין הישועה אינו משום שצריך להושיעו מהצרה, והסיבה היא הצרה, שכשבילה נצרכת הישועה, אלא להיפך, שכל ענין הצרה הוא בכדי שתוכל להיות כאן ישועה. והכל הולך כזה על דרך סיבה ומסובב: סיבת כל הצרות הוא בכדי שיהיה הייצעקו, ויחול כאן שם ה' ⁸.

23

18

Rigshei Ley
R. Nissel

We can now understand the real reason why man finds himself in a perpetual state of inadequacy. Hashem engineers the world to provide man with the constant opportunity to develop a relationship with Him. All the complexities of life are excuses to experience the pleasure of closeness to Hashem. All our challenges, problems, and torments are roads that lead to prayer.

✱ The answer is astonishing. Although it seems totally counter-intuitive, all our problems are in fact nothing more than a means to have a relationship with Hashem. Every challenge, pain, and moment of suffering, from the anguish of Adam HaRishon when he opened his eyes for the very first time, to the agony of the birth pains of the Messianic Era, they all exist so that man can connect to God. The act of prayer is not a solution to man's inadequacy, rather, man's inadequacy is an opportunity for prayer.

ולכן אנו קורין לחג הזה 'פסח' לא 'חג המצות', מפני שעיקר הגאולה היה על ידי השפעת המוחין עילאין אל הפה. וזהו 'פסח' גוטריקון 'פה סח', שנמשך על הפה השפעת המוחין, שהם גימטריא ס"ח. ומטעם זה סיפור יציאת מצרים נהג לדורות, מפני שמתעורר העת שיצא אז הדיבור מהגלות לדבר דיבורים באמת, ולזה בכל שנה ושנה בעת הזאת הסיפור הזה מועיל לטהר דיבורו ולהוציאו מתחת הסטרא אחרא ולהביאו אל הקדושה, כמו שהיה אז בצאתם ממצרים, שנגאל הדיבור.

21

המצפון

קסב חכמת פסח ד שיה אבק

"ומהו ופרעה הקריב? שהקריב את ישראל לחשובה שעשו, באותה שעה היו עומדים ולא היו יודעים מה לעשות, והיה הים סוגר והשונא רודף, והחיות מן המדבר, כיון שראו ישראל שהיו מוקפין מג' רוחות, חלו עיניהם לאביהם שבשמים וצעקו להקב"ה, שנא' ויצעקו בני ישראל אל ה', ולמה עשה הקב"ה להם כך, אלא שהיה הקב"ה מתאוה לתפילתם.

כך ישראל כשהיו במצרים התחילו צועקים. התחיל הקב"ה מוציאן והיה הקב"ה מבקש לשמוע את קולם פעם אחרת ולא היו רוצין, מה עשה? גירח לפרעה לרדוף אחריהם שנא' ופרעה הקריב, מיד ויצעקו בני אל ה', באותה שעה אמר הקב"ה לכן הייתי מבקש לשמוע קולכם, לכן כתיב "השמיעני את קולך" (שם"ר כ"א ה').

✱ מכאן אנו עומדים על יסוד גדול בענין הנסים, תמיד רגילים אנו להבין שכל תכלית בונת קריעת ים סוף הוא הנס עצמו, כדי להגדיל ולחזק אמונה ע"י הגילויים שבקריעת ים סוף, שנתגלה כזה שהבורא ית' הוא השליט בבריאה לעשות כה כפי חפצו ורצונו, אמנם מדברי חז"ל אלו מתבאר לנו אחרת, שעיקר התכלית והמכוון מכל "הקריעת ים סוף" היה להקיפן מכל הרוחות, שלא יהיה שום מנוס ומפלט בטבע כדי שיצעקו אל ה' וזה היה תכלית הנס, "ולמה הקב"ה עושה כן?" אלא שהיה הקב"ה מתאוה לתפילתן, שתכלית הנס הוא "ביקש לשמוע קולה", והנס עצמו הוא כטפל שבטפלים לגבי עיקר התכלית והמכוון של הנס, שהוא "השמיעני את קולך".

(חכמה וסוד)

24

Our challenge is to internalize this crucial point. When life seems to be good we sometimes see prayer as a chore, part of our daily ritual, which we squeeze in between brushing our teeth and breakfast. When life seems to be bad we rush to our siddurim to solve our problems. In fact, all of the events of life are just roads to prayer. ¹⁶ When the road is smooth, Hashem is challenging us to acknowledge that we can take nothing for granted and are totally dependent on Him. And when the road is rocky, He is giving us the opportunity for extra intensity in prayer, to achieve an even higher level of closeness to Him. "HaKadosh Baruch Hu desires the prayers of tzaddikim." ¹⁷

וימת מלך מצרים, ויאנחו בני ישראל

"ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים, ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו" ⁴¹⁵. בנהג שבועלם, כשאדם שריו בצרה תולה הוא מבטחו בשינוי המצב. כך טבעו של אדם, וכך מנהגו של עולם. יבוא מלך חדש, והבעיות תפתרנה. אם רק נחליף את פרס בשמיר, את שמיר ברכין, את רכין בנתניהו, את נתניהו בברק, את ברק בשרון, איזו סחרחורת, ותוך כמה שנים! כמו חולה שמתהפך מצד לצד, שמאל ימין, שמאל ימין שמאל — היי, הלא בצד הזה כבר היית, והסתובבת, מה אתה חוזר אליה? אבל מה לעשות, אין לי אלא שני צדדים, ובכל צד לא טוב... כשהיה פרעה אחד, לא היה טוב. אז מה, קיוו לפרעה אחר, נשאו עיניים להחלפת השליטון. אבל הנה, מת המלך, ואחר בא, ודבר לא השתנה. אז אז, "ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו"...

R. Twerski :

27

The Egyptians did evil to us — וַיַּרְעוּ אֶתֵּנוּ הַמִּצְרַיִם

The phrase which is generally translated as "they (the Egyptians) did evil to us" can also be translated as a conjugation of the word רָע (friend), and the phrase would then read "they befriended us." In other words, prior to the period of manifest enmity, the Egyptians behaved toward the Israelites in a superficially friendly manner, concealing their nefarious designs behind a facade of brotherhood.

The Midrash states that the enslavement of the Israelites began very insidiously. Initially, the nobility of Egypt and indeed the king himself worked on the construction projects, and under the banner of egalitarianism invited the Jews, as honored citizens, to participate. Slowly the Egyptians began withdrawing from the work force, acting only as supervisors and advisers, until the ultimate state of absolute enslavement of the Israelites was achieved. Indeed, the Talmud recommends that the herb used for maror be one that is sweet when it first begins growing and turns bitter only in its maturity, because that was precisely the process experienced by our ancestors.

דרש דוד / יציאת מצרים

ר' חיים הוואסר

קכ

28

ואף בעיקר הדבר יש להתבונן, מדוע רק עתה נאנחו בני ישראל מן העבודה

ותעקו אל ה', הלא כבר מאתיים ועשר שנים התענו תחת יד המצרים בעבודת פרך, ואם כן יהיה להם להיאנח ולזעוק אל ה' זה מכבר?

ואף לפי מה שאמרנו במדרש (שמות רבה פ' א' אות לו) שסיבה מיוחדת היתה לאנחתם ולזעקתם של בני ישראל באותה העת - שנתחדשו עליהם גזירות קשות ומרות, מכל מקום יקשה, וכי עבודת הפרך והעינויים שהיו מנת חלקם עד אותה העת,

לא היו סיבה מספקת להיאנח ולזעוק אל ה'?

וירעו אותנו המצרים

כדי לבאר ענין זה, יש להקדים את פירושה של ה"חיד"א (שמחת הרגל על הגדה של פסח על הפסוק "וירעו אותנו ד"ה ויבא) והחתם סופר (נדרשות ח"ב דף רנח ע"ב), על הפסוק (דברים כ"ו: 1): "וירעו אתנו המצרים ויענונו", שהלשון "וירעו" היא מלשון רעות וידידות, דהיינו שהמצרים עשו את ישראל כרעים וידידים, והתחברו עמם כדי למושכם ולהכניסם בעול העבודה, ואחר שכבר נשתעבדו ישראל תחת ידיהם, הכבירו המצרים את עולם עליהם ומיררו את חייהם בעבודה קשה.

30

חיייהם ועינוייהם. על תפילה כגון זו נאמר בתהלים (עח. לו-לז): "ויפתוהו בפייהם ובלשונם יכזבו לו. ולבם לא נכון עמו", שכן בפייהם היו ישראל מפתים - כביכול - את ה', בפנותם אליו בתפילה ובזעקה למען יסיר מעליהם את חרון אפו, ולא יתענו עוד תחת יד מצרים, אולם בלשונם בעת תפילתם לא היה אלא כזב, שהרי "לבם לא נכון עמו", כי היו חפצים בחיבור עם אדוניהם הגשמיים, אותו חיבור של רעות וידידות עם המצרים וטומאתם, אשר השתרש בקרבם מתחילת עבודתם.

אכן, בצעקתם זו - אשר נשמעה לפני המקום - ביקשו ישראל את קרבת ה' באמת, ולפיכך נאנחו או "מן העבדה", על עצם העבודה בלבד - לא רק על קושיה ומירותה, כי אם גם - ובעיקר - על היותם משועבדים לאדוניהם המצרים, שקועים בתור טומאתם, ומנועים מלעבוד את ה' יתברך.

וידע אלקים

31

מעתה יתבאר היטב מדוע חזר הכתוב ואמר: "ותעל שועתם אל האלקים מן העבדה", כדי להורות, שכיון ששועתם

היתה "מן העבדה" - מחמת הבנתם עתה כי משועבדים הם לאדוניהם המצרים ומחוברים לטומאתם, וחפצו לנתק עצמם מן השעבוד והחיבור למצרים, על כן עלתה אל האלקים, וממילא "וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים" (שמות כ. כה), וכפי

29 ואף שלאחר שהחלו המצרים למרר את חייהם של ישראל והעבידם בפרך, ודאי שלא היתה הריעות והידידות ביניהם כמקדם, מכל מקום אותו חיבור שנתחברו המצרים עם ישראל בתחילת השעבוד, גרם לכך שגם כשנשתעבדו בהם בפרך, לא פנו ישראל אל ה', כי כבר מחוברים היו לטומאת מצרים, ומכוחו של חיבור זה שקעו במיט שער טומאה, ומחמתו אמרו לאחר מכן בזהירות במדבר (במדבר י"ז: 1): "נתנה ראש ונשובה מצרימה".

ויפתוהו בפייהם ובלשונם יכזבו לו

כאמור, בשל חיבור זה של ישראל לטומאת מצרים, לא היו בני ישראל נאנחים - כל אותן שנים - על היותם עבדים במצרים או על היותם שקועים בשערי טומאתה, כי אם על קושי העבודה בלבד, שכן כל כך גדול היה כוחה של טומאת מצרים בליבם, ובה חזק ותקיף היה רצונם למצוא חן בעיני אדוניהם המצרים, עד שלא הרגישו ישראל בנפשם שיש להם לזעוק ולהתפלל על חיבור זה, ונוח היה להם במצבם כעבדי מצרים, אף כי לא בצורתו - בקשייו ובסוריו.

משכך, לא היתה תפילתם אל ה' תפילה אמיתית הראויה להתקבל, שכן לא היתה זו זעקה על עצם העבדות, אלא הבעת כאב וצער על קושי העבודה, ועל מירות

שלא הרגישו שהם בגלות, ועתה התחיל
קצת גאולה שהבינו הגלות והתאנחו. כי
רק כאשר מת המלך ונחו קצת מעבודתם,
ויצאו קצת מתוך השעבוד, אז התחילו
להרגיש הענין של הגלות. וזה היה התחלת
הגאולה שהרגישו המרירות. וכן מכאן
החידושי הרי"מ טעם אכילת מרור שמה
שהיה מר להם היה קצת גאולה.

ענין זה נוהג גם בגלות המר הזה,
משועבדים אנו לכסף ולעבודה
ולשאר עניני עוה"ז, ואין מרגישים כלל
עד כמה אנו נעשים שקועים בתוך הגלות.

הזה, אין אנו מכירים שבאמת אנחנו
עבדים, ועד כמה השעבוד הזה שולט על
כל החיים שלנו. אנחנו סבורים שיצאנו
מכל יסורי הגלות, ואנחנו בני חורין,
ולמעשה אנו בגלות מר, משועבד
לגשמיות ולרדוף אחר צרכי העולם.

חייב אדם לראות את עצמו, מונח בזה
חיוב שיכיר בעצמו עד כמה הוא
נמצא במצרים, להכיר שצריכים לצאת
ממצרים, ולהיות מלא תשוקה לצאת
ממצרים, וע"י זה יכול האדם לזכות
להרגיש ההארות של ליל פסח.

הגלות גזר תכבד העבודה וגר' (שמות ה, ט)
וזהו בפריכה. היינו שנשכרו מכובד
העבודה ושכחו יחוסם שנעשו רגילים כל
כך בעבודת עד שנדמה להם שהם עבדי
עולם ונולדו כך, ולא היו מרגישים כלל
אם הם בשעבוד ורע להם. כמו עבד
בתולדה שאינו מתפלל כלל שיצא לחירות
(רק שימצא חן בעיני אדונו, וכן הם לא
היו מרגישים אם הם עבדים שידעו
להתפלל לצאת לחירות, וזה נקרא בפריכה
שנעשו מורגל בעבודת ולא הרגישו את
הכאב והדחקות. כמו שיש אחד שרע לו
מאוד עד שכל רואיו מרחמים עליו והוא
בעצמו אינו מרגיש שום צער ודחקות,
והוא מחמת שהדחקות גדלה עליו כל כך
עד שמורגל בו ולכן אינו מרגיש כלל.
וזה הוא קושי השעבוד כשאנו יודע
ומרגיש כלל מהשעבוד והגלות, וכמו כן
הרגילים פרעה בעבודת מתחילה ע"י פה
רן ואחר כך בפריכה, ולא עלה על דעתם
כלל להתפלל להשי"ת להוציאם מהגלות.
ואלו ואלו דברי אלהים חיים.

החידושי הרי"מ זי"ע פירש שזה הוא
הכונה בלשון הראשון מר'
לשונות של גאולה, והוצאתי אתכם מתחת
סבלת מצרים' (שמות י, ו), שהקב"ה יוציא
אותם מזה שהם סובלים את מצרים, כי
נקודה זו היא התחלת הגאולה, לצאת
מהמצב שמרגישים כי טוב לאדם מה שהוא
משועבד. ועד"ז פי' ג"כ מה דכתיב (שם ב,
ב) ויהי כימים הרבים ההם וימת מלך
מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה וגר',
כי קודם שמת היו שרוים כל כך בגלות

אנו חיים בגלות ואין אנו מרגישים איך
אנחנו עבדים בגלות, איך אנו עובדים
עבודה קשה, אנו חושבים שיש לנו כל
טוב שבעולם, וכך היה גם בגלות מצרים.
הבית יעקב להרה"ק מאזביצא זי"ע מכאן
ענין הגלות במצרים באופן נפלא. עפ"י
מה דאיתא בגמרא (פסח יא): ר"א אומר
בפה רך רב שמואל בר נחמן אומר
בפריכה. בפה רך היינו שהטענו את ישראל
שדיברו אתם מתחילה דברים טובים בפה
רך שידמה להם שאין כונתם להרע כלל
שהמשיכו אותם לאט לאט בהדרגה לתוך
השעבוד שרצה להרגילם מעט מעט
לעבודת כרי שישתכח מהם שהיו בני
חורין מעולם, רק שידמו בנפשם שהם
עבדים מעולם, וכל כונתם היה להשכיח
מישראל כח תפלה ולא יעלה על לבם
ודעתם, שלא יהיה להם שום תקוה
לישועה לצאת מן הגלות ומן העבודת
לחירות, שלא יתפללו להשי"ת שיושיע
להם להעלותם משם. כי יודעים היו
המצריים שאם יתפללו על זאת יהיו נענים
מיד בתפלתם. ע"כ התחילו להרגיל אותם
בפה רך כדי שלא יצטקו לה. כי עיקר
הגלות היה שהיה נדמה בעיניהם ישיבת
מצרים למקום מעונג בתפנוקי מלכים כי
היה הארץ כגן ה', שהיה במצרים כ"כ
תשוקות וחמדות עד שהיה נדמה להם
כי טוב להם לישיב במצרים. וזה הוא מה
שאיתא (מכילתא יתרו) שאין עבד יכול לברוח
ממצרים, שהיה נוח לו להיות שם עבד
מלהיות שר בארץ אחרת והיה להם נייחא
מזה שהיו עבדים. ואחר כך היה בפריכה,
כי כאשר ראה פרעה שמקוים לצאת מן

36 פרק ב. גלות הדיבור וגאולתו

עבדים היינו לפרעה "מלך קשה" במצרים "מדינה קשה" נאדך מצרים-מצר ים' ההשפעה מגיעה בלי שיחיה ניכר כלל המקור שממש היא מגיעה.

פי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים
הוא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקית
בנגלך כגן ה' והארץ אשר אתם עבדים שמה
לרשתה ארץ הרים ונקעת למטר השמים תשנה פנים.

עיקר השפעת החיים הם חמים, והנה במצרים לא יורד גשם כלל - "והשקית בנגלך" ולא
למטר השמים" - שם האדם מוצא את ההשפעה כבר למטה. מצרים היא ארץ שבה חיים
במונתם מן המקור, אין לה שום מקור נראה לעין מחוץ לעצמה וזה גם לא חסר לאף אחד,
שהיתה ארץ עשירה מאד ומלאה כל טוב בגשמיות עד שהכתוב "משוה אותה לגן עדן
בעשירות": כגן ה' כארץ מצרים. וזהו "מדינה קשה". ארץ שכזאת מגדלת צורת אדם
בלעיל" - בלי עול" - המנותק מבוראו לגמרי ואינו שומע כלל את דבר ה' שבבראיתו.

38 לימוד מכת צפרדע - למען תדע כי אין כה' אלקינו

ולא רק ממה ששמע ה' לתפלת כלל ישראל צריכים ללמוד כח התפלה.
אלא גם בסדר המכות מצינו שהרגיש משה רבינו איך עלינו ללמוד
כח התפלה, ואיך הקב"ה שומע לתפלתנו כמו שיתבאר.

אחר שסבל פרעה קשות ממכת צפרדע, ביקש ממשוה רבינו שיתפלל
בעדו כמו שכתוב בפרשת וארא (ח, ד-ו) ויקרא פרעה למשה
ולאהרן ויאמרו העתירו אל ה' ויסר הצפרדעים ממני ומעמי וכו', ויאמר
משה לפרעה התפאר עלי למתי אעתיר לך וכו' ויאמר למחר, ויאמר
כדברך למען תדע כי אין כה' אלקינו.

מאמר נא
דוד
סג
יח. לסיכום

- המתפלל בשעת רוחה זהו האומן האוחז בכלי אומנותו של ישראל התפילה.
- המתפלל בשעת רוחה זהו שימצא נשק זה של תפילה באמת בשעת צרה.
- המתפלל בשעת רוחה זהו שימצא נשק זה של תפילה גם בצרה שמצבה לאחר יאוש.
- המתפלל בשעת רוחה מונע מעצמו יסורים שכאו עליו לעורר על העדר התפילה.
- המתפלל בשעת רוחה, מונע מעצמו יסורים שכאו עליו ליסור על חטאיו, שכן מטרת היסורים למנוע סיבת ושוש החטא הנובע מכח ועוצם ידיו, ובתפילה מתקן שורש סיבת החטא בכך שמחדד ההכרה באין עוד מלבדו באמצעות התפילה וכמילא אינו נוקט ליסורים.

הסדר הוא סדר התפלה לפני הקב"ה.
אדם יושב בליל פסח אצל שולחנו.
ומעבודתו יוצא תפלה להקב"ה, תפלה
ל"ה, תפלה העמידה, ומה יוכלו אנו
להבין עד כמה צריכין להיות נוהג בעת
הסדר לא להסית דעת ולא לדבר עניני
חול, כי עומדים אנו באמצע סדר התפלה.
ובזה מובן יותר דברי השל"ה הק' שהזהיר
על הישיבה באימה וביראה, ושלא לדבר

דברים בטלים בעת הסדר, כי מי יפסיק
באמצע סדר התפלה.

נמצאת אומר שסדר הלילה הוא כמו
סדר התפלה. ומובן בזה למה

נקרא בשם סדר, ע"ד שא"י בגמרא (בכוח
בזח) "שמעון הפקולי הסדיר י"ח ברכות".
(וכמו"כ מצינו במלכיות זכרונות שופרות
ל' סדר, כלשון המשנה (ר"ה פ"ד מ"ה) סדר
ברכות וכו'. וכן אומרים סדר מלכיותנו
וכו'. ועיין בשפת אמת (ר"ה תרפ"ח) שכתב
ראש השנה הוא יום תפלה. והשי"ת נתן
לנו מצות השופר להעלות בו התפלות.
לכן יש תקיעה לפנייה ולאחריה הוא כמ"ש
ב' ראשונות כעבר שמסדר שבתו.
ואחרונות כמקבל פרס והולך. ותרועה

עוד גילו לנו צדיקים ז"ע, כי בעת שאוכלים המצות מצוה, הזמן מסוגל מאד לכון ולבקש
* מהקב"ה על כל מה שחסר לנו, כי קדושת אכילת מצה מסוגלת מאד להיות נענין
בתפלתנו על כל משאלותינו, וסמכו זאת על לשון חז"ל (פסחים לו.) לחם עוני - שעונין
עליו דברים הרבה, והיינו שנענין מן השמים על כל מה שמבקשים או, וכלשון קדשו של
הישמח ישראל (הגש"פ אות ק"ו) "שנענין מן השמים על כל הדברים אשר יתפלל, ויבקש
מהקב"ה בעת הזאת, וזוכה להעלות התפלות מכל השנה שלא עלו לרצון לפני אדון כל"
עכ"ל.

גודל סגולת התפילה בליל זה

עוד פרט אחד החשוב מאד לדעת בליל זה, הוא כח התפילה שאנו זוכים בה, אשר
צדיקים הפליגו מאד בכח כל תפילה ותפילה שמבקשים מהקב"ה בלילה הזה, דכיון
שהקב"ה בא לתוך בתינו ושומע לכל דיבורנו, לא ע"י מלאך ולא ע"י שליח אלא בכבודו
ובעצמו, א"כ הזמן מסוגל ביותר לבקש ולהתחנן לפניו על כל מה שכלבנו, ובתפילה
שמואל (ד"ה כל דצריך) כתב לפרש "כל דצריך ייתי ויפסח", דכל מה שצריך האדם,
* ישפוך מרת נפשו בלילה הזה לפני ה', ו"פסח" הוא מלשון פ"ה ס"ח, דהיינו שידבר את
שברון לבו לפני ה', כי הזמן גרמא לזה, ולכן כדאי מאוד לכל אחר ואחר לא לחסוך
שום בקשה ותפילה, וכל מה שצריכים, הצלחה בתורה, בהתמדה, בחשקות, בהבנה, בזכרון,

בהברות, בתפילה, במדות טובות, במהרה, בבטחון, ובכל צרכי רוחניות וגשמיות, את
הכל יבקש ויתחנן מהקב"ה, ובדאי ימלא ה' כל משאלותיו לטובה.

ובפרט באותן מקומות מסוימות אשר צדיקים גילו לנו כי הם מסוגלות ביותר לבקש על
* כל מה שצריכים, כגון לפני "מה נשתנה", דאמרו חז"ל (פסחים קטו. במתני')
"וכאן הבן שואל", וכתב על זה בבית אהרן בשם אביו הק' ז"ע, דשואל הוא לשון שאלה
ובקשה, שכאן יכול הבן ישראל לשאול ולבקש מאביו שבשמים כל מה שצריך ובר עכ"ל.
וכן בעת אמירת הברכה "גואל ישראל" שהוא ג"כ זמן מסוגל מאד לבקש או כל מה
שצריך, כפי שאמר הר"ק מאפמא ז"ע ש"אם האדם מתחזק באמונה שלימה בעת אמירת
גאל ישראל, והוא מאמין בכל לבו שה' יעזור לו, אני מבטיח לו שיושע בישועה" עכ"ל.
* (קובץ אליהו אות ק"ג), וכן בעת אמירת "ושאינו יודע לשאול את פתח לו", שהר"ק
ר' משה מקוברין ז"ע אמר שזוהי בקשה ותחינה מהקב"ה שיפתח את אומם לבנו שנוכל
לעבדו בלבב שלם (אמרות משה), במקומות אלו כדאי מאוד להתעכב ולהפציר בתפילה
ובתחנונים מהקב"ה על כל צרכינו, שימלא כל משאלותינו לטובה.

מיחן עיקר התפילה והבקשה בליל זה צריך להיות על אריכות הגלות, ועל ריבוי צרות
* הכלל והפרט, ושיחיש וימחר גאולתנו ופדות נפשינו בבנין בית הבחירה במהרה
בימינו, וידוע מצדיקים ז"ע שהיו מרעשים עולמות על זה בליל הסדר, ובפרט במקומות
שנוכחו בהן עניני גלות וגאולה, ואפילו באמירת "מה נשתנה", היו מתייפחים בבכיות
נוראות, כשהם מבקשים רחמים ותחנונים שהקב"ה ישם סוף וקץ לגלות הארוכה הזאת
הרומה ללילה, והיו שואלים מהקב"ה "מאמץ לעבד, מה נשתנה הלילה הזה - הגלות
הזאת, מכל הלילות - מכל שאר גליות, הלילה הזה כולו מרור - מלאה יסורים ומכאובים
* ואין לך יום שאין קללתה מרובה מתברתה וכו'", וכן צדיקים אנו בליל זה להתעורר ולבקש
על ישועות ישראל מכל צריהם ומכל הקמים עליהם, ובפרט במקומות המיועדים לזה כגון
ב"שפור חמדת אל הגוים", אשר אליהו הנביא זכור לטוב בא אז לכל בית יהודי כמו
שהזכרנו לעיל ממרה"ם חגיו, שאז הוא מסוגל מאד לבקש על זה, וכן באמירת קרב יום
אשר הוא לא יום ולא לילה וכו' שומרים הפקר לעירך כל היום וכל הלילה - שיש לכון
אז על כל הצרות והיסורים שעברו על ישראל בתקופה האחרונה מאויביהם, ושמעתה יוכי
לשמירה יתירה מהקב"ה, וכן ב"אדיר הוא יבנה ביתו בקרוב", לבקש ולהתחנן שנוכה כבר
בקרב ממש לבנין בית הבחירה.

ובזה מובן מה שאומרים שיר השירים
לאחר הסדר, כי זה מרמז ליחוד
הנפלא של כנסת ישראל עם אביהם
שבשמים שנתחדש בלילה זה, וביכולת
כל אדם לבוא לידי קרבה יתירה להקב"ה
בלילה זה, והכל תלוי בעבודת האדם.

מתוך הדברים יכולים אנו ללמוד על דרך
התפילה הראויה, שכאשר אדם
מתפלל על צער הגלות, למשל, עליו לשים
לב לא להתפלל רק על צרתם של
ישראל, אלא גם - ובעיקר - על כבוד ה'
המחולל בגוים, כך גם כאשר מתפלל אדם
על קשייו האישיים, ראוי לו לשים על לבו
* שלא להתפלל רק שישיר ה' את צערו שלו,
אלא בעיקר על כך שישורו מאתו המניעות
שיש לו בעבודת ה' ובלמידת התורה
כתוצאה מצער זה, ובכך יוכה שתעלה
שועתו אל האלקים, ותהיה תפילתו קרובה
להתקבל.

בליל פסח יש כח תפלה עצום כדאי
* בספה"ק, תפלה שאין לה מסך
המבדיל המעכבה, בליל פסח עולים
כל הבקשות של האדם מתוך סדר
הלילה, וזה עבודתנו בימים אלו, להכין
עצמינו ללילה זה ולעבודתו, להכין
עצמינו לקשר הזיווג שנעשה בלילה
זה בעת קיום מצות הלילה, ולהכין
עצמינו שנוכה לסדר עבודת הלילה
שיהיה כל עבודתנו בכחינת תפלה
להשי"ת.

מתוך הדברים יכולים אנו ללמוד על דרך
התפילה הראויה, שכאשר אדם
מתפלל על צער הגלות, למשל, עליו לשים
לב לא להתפלל רק על צרתם של
ישראל, אלא גם - ובעיקר - על כבוד ה'
המחולל בגוים, כך גם כאשר מתפלל אדם
על קשייו האישיים, ראוי לו לשים על לבו
* שלא להתפלל רק שישיר ה' את צערו שלו,
אלא בעיקר על כך שישורו מאתו המניעות
שיש לו בעבודת ה' ובלמידת התורה
כתוצאה מצער זה, ובכך יוכה שתעלה
שועתו אל האלקים, ותהיה תפילתו קרובה
להתקבל.